

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/168016,Obchody-Dnia-Pamieci-o-Zydowskiej-Spolecznosci-Debicy-Debica-21-lipca-2022.html>
26.05.2024, 20:40

Obchody Dnia Pamięci o Żydowskiej Społeczności Dębicy - Dębica 21 lipca 2022

Dębica uczciła pamięć społeczności żydowskiej, która zginęła z rąk niemieckiego okupanta w 1942 roku, w lesie na Wolicy.

21 lipca 2022 r., w 80. rocznicę likwidacji przez Niemców żydowskiego getta w Dębicy odbył się Dzień Pamięci Żydowskiej Społeczności Dębicy.

Uroczystości miały miejsce przy zbiorowej mogile na Wolicy. Uczestniczyli w nich min. dr Mateusz Szpytma, wiceprezes Instytutu Pamięci Narodowej, dr hab. Dariusz Iwaneczko, dyrektor rzeszowskiego Oddziału IPN, Radosław Wiatr, wicewojewoda podkarpacki, wiceprzewodniczący Sejmiku Województwa Podkarpackiego, Mariusz Szewczyk, burmistrz Miasta Dębicy, Maciej Małozieć, wiceburmistrz przedstawiciele władz samorządowych, przedstawiciele Żydowskich Gmin Wyznaniowych, Żydowskich Instytucji Społeczno-Kulturalnych i stowarzyszeń zajmujących się upamiętnieniem społeczności żydowskiej w Dębicy. Gminę Wyznaniową Krakowską reprezentowali Tadeusz Jakubowicz, wiceprzewodniczący oraz Adam Klimek. Był obecny również prof. Daniel Offen, przewodniczący Związku Dębiczanie w Izraelu.

Ceremonia upamiętnienia ofiar rozpoczęła się o godz. 17:00. Odbyły się oficjalne wystąpienia, modlitwa ekumeniczna, odsłonięcie odnowionej przez Instytut Pamięci Narodowej zbiorowej mogiły Żydów zamordowanych w lipcu 1942 r. oraz złożenie kwiatów, zniczy i kamieni pamięci. Podczas uroczystości odczytano fragmenty wyjątkowych wspomnień jednego ze świadków zagłady dębickich Żydów, Leopolda Trejbicza. W drugiej części uroczystości odbył się koncert piosenek żydowskich i bałkańskich Małgorzaty Pruchnik-Chołki w Domu Kultury „Śnieżka”.

W swoim wystąpieniu wiceprezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Mateusz Szpytma powiedział:

Jesteśmy w wyjątkowym miejscu, bo każde miejsce pamięci jest wyjątkowe, ale to jest miejsce strasne. Gdy patrzymy na tę ziemię, to niestety musimy przyznać, że jest to reguła, która się przetoczyła przez naszą ziemię i nasze miasta. Reguła, którą przyniesiono tutaj w 1939 r. wraz z niemiecką okupacją, którą podjęto latem 1941 r., a którą uzgadniano pod Berlinem w styczniu 1942 r., a tutaj dotarła latem 80 lat temu. To pokazuje gigantyczną skalę zbrodni jakiej dokonano na ludności żydowskiej. Jako reprezentant polskiego państwa zapewniam, że takie miejsca jak to będą pod naszą opieką, nie możemy zapomnieć, że ta społeczność żydowska była z nami przez setki lat, a ta dębicka od czasów średniowiecza. Nie pozwolimy wymazać pamięci.

W dniach 21-25 lipca 1942 roku w Dębicy Niemcy przeprowadzili likwidację tamtejszego getta. Akcja przebiegała według schematu, jaki Niemcy realizowali z wielką skrupulatnością w wielu miastach. „Kilka dni wcześniej zebrano od ludności dokumenty, które złożono na Gestapo do podbicia. W dzień rozpoczęcia pierwszej likwidacji mieszkańców getta, zwrócono im ostemplowane dokumenty. Wszyscy, którzy ich nie otrzymali, zmuszeni byli udać się na punkt zbiorczy, czyli na tzw. Księżą Łąkę. Tam dokonano selekcji. Zgromadzonych Żydów zmuszono do przejścia przed ustawionymi w szpaler SS-manami, którzy osoby uznane przez siebie za stare i chore odsyłali do podstawionych ciężarówek. Wszystkich wyselekcjonowanych zamordowano następnie w lesie koło Wolicy (obecnie część Dębicy). Dane dotyczące liczby ofiar wahają się od 180-600 ludzi. W samym mieście zamordowano natomiast 60-300 osób. Zastrzelono także kilku funkcjonariuszy OD, którzy, chcąc ratować członków swoich rodzin nieposiadających zezwolenia na pozostanie w getcie, sfałszowali dane, podając własne siostry za żony, a młodsze rodzeństwo za swoje dzieci.”

Za: Elżbieta Rączy, Zagłada Żydów w dystrykcie krakowskim w latach 1939-1945, Rzeszów 2014, s. 302-303.